

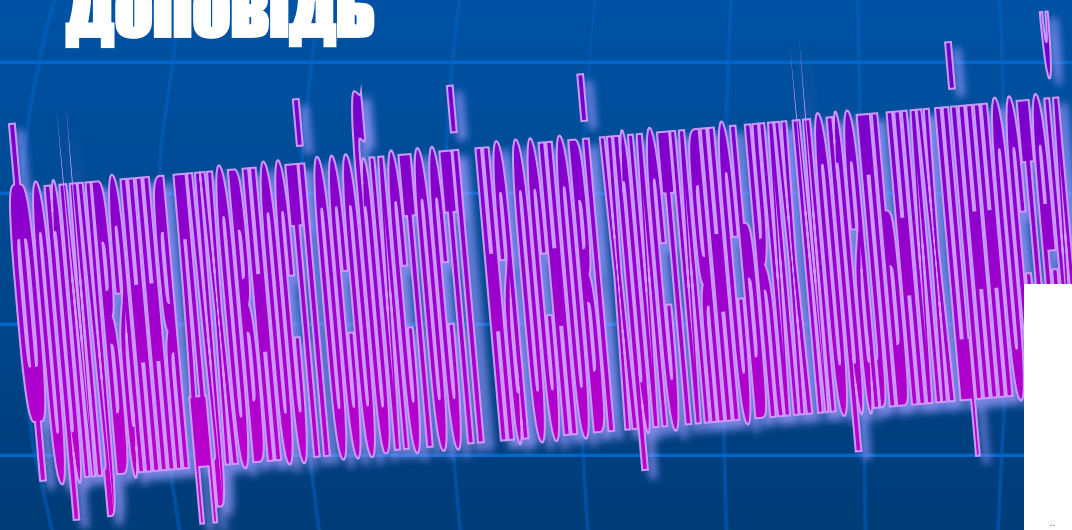
Шегинівська ЗОШ І-ІІІ ступенів.

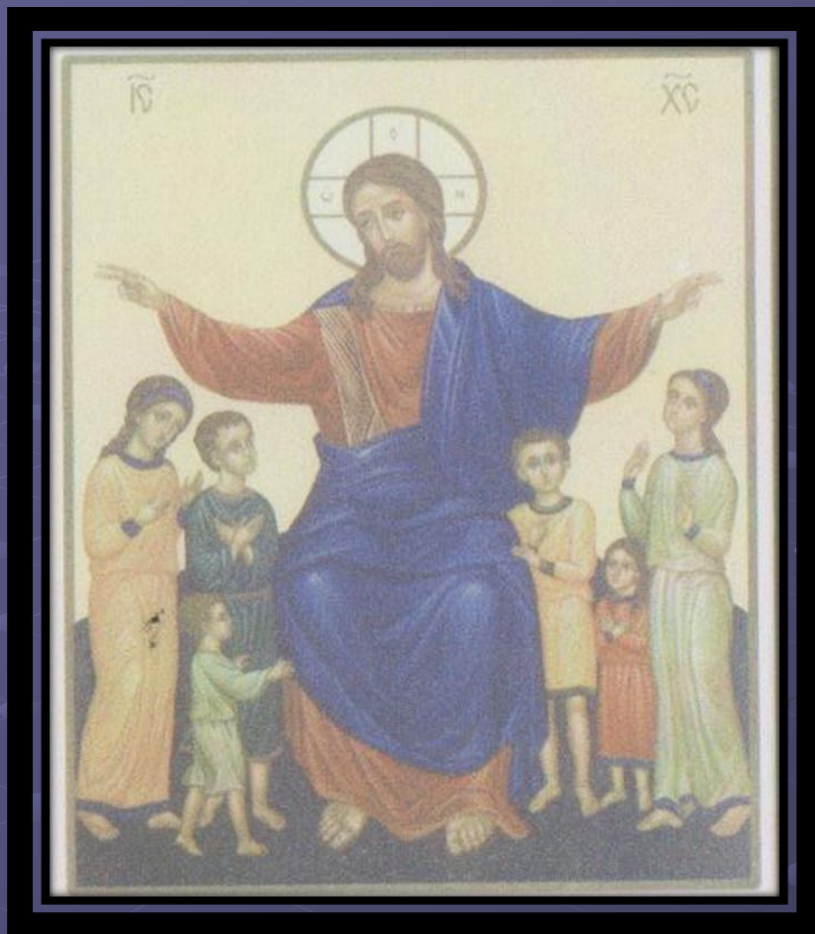
Школа - центр духовного і українського виховання.

Відділ освіти Мостиської РДА Шегинівська ЗОШ I-III ступенів

**Науково-практична конференція
«Школа – центр духовного і українського
виховання»**

Доповідь

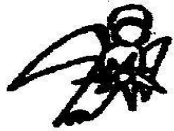

«Ісусе, захисти духовний світ дитини»

Ключові питання доповіді

- ❖ *Зарубіжний досвід духовно-морального та релігійного виховання.*
- ❖ *Духовна криза нашого суспільства.*
- ❖ *Моральні цінності як основа формування особистості.*
- ❖ *Мета і завдання процесу формування духовності особистості школяра.*
- ❖ *Фотокомпозиція «Духовне життя в нашій школі».*

Куточок духовної мудрості

- Люди часто бувають нерозсудливими, нелогічними і егоцентричними. Люби їх, незважаючи ні на що.

- Якщо ти робиш добро, люди будуть звинувачувати тебе в егоїзмі і користолюбстві.

Роби добро, незважаючи ні на що.

- Якщо ти досягаєш успіху, у тебе з'являються таємні і відкриті вороги.

Досягай успіху, незважаючи ні на що.

- Усе добре, що ти робиш сьогодні, можуть завтра ж забути.

Роби добро, незважаючи ні на що.

- Чесність і відвертість роблять тебе вразливим.

Будь чесним і відвертим, незважаючи ні на що.

- Люди насправді потребують допомоги, але можуть відкинути її, якщо ти запропонуєш допомогти їм.

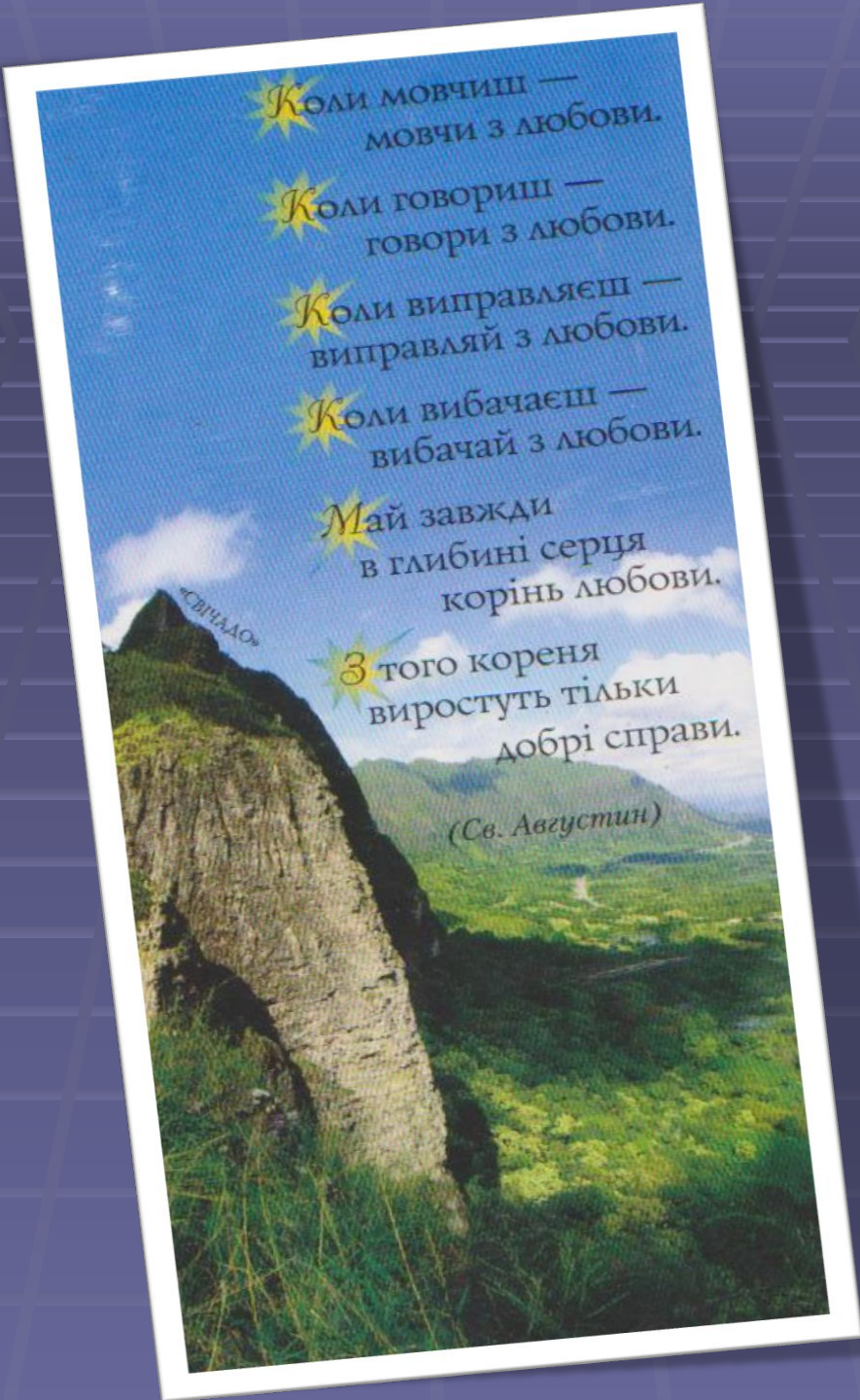
Допомагай людям, незважаючи ні на що.

- Усе, що ти будував впродовж років, може бути зруйновано за одну ніч.

Будуй, незважаючи ні на що.

Монахиня Мати Тереза із Калькутти.

Коли мовчиш —
мовчи з любови.

Коли говориш —
говори з любови.

Коли виправляєш —
виправляй з любови.

Коли вибачаєш —
вибачай з любови.

Май завжди
в глибині серця
корінь любови.

З того кореня
виростуть тільки
добрі справи.

(Св. Августин)

*“Виховують не знання, а
люди, – які несуть
ці знання...”*

Дорогі батьки, учителі, вихователі!

Знайдіть час на призадуму – Вона є джерелом сили;

*Знайдіть час на розвагу – Вона є тайною Вічної
молодості;*

Знайдіть час на читання – Воно є джерелом мудрості;

*Знайдіть час на молитву – Вона є наймогутнішою
силою на землі;*

*Знайдіть час на любов до інших, щоб і вас любили,
ба любов є богом даний привілей;*

Знайдіть час на приятель – Вона є дорогою до щастя;

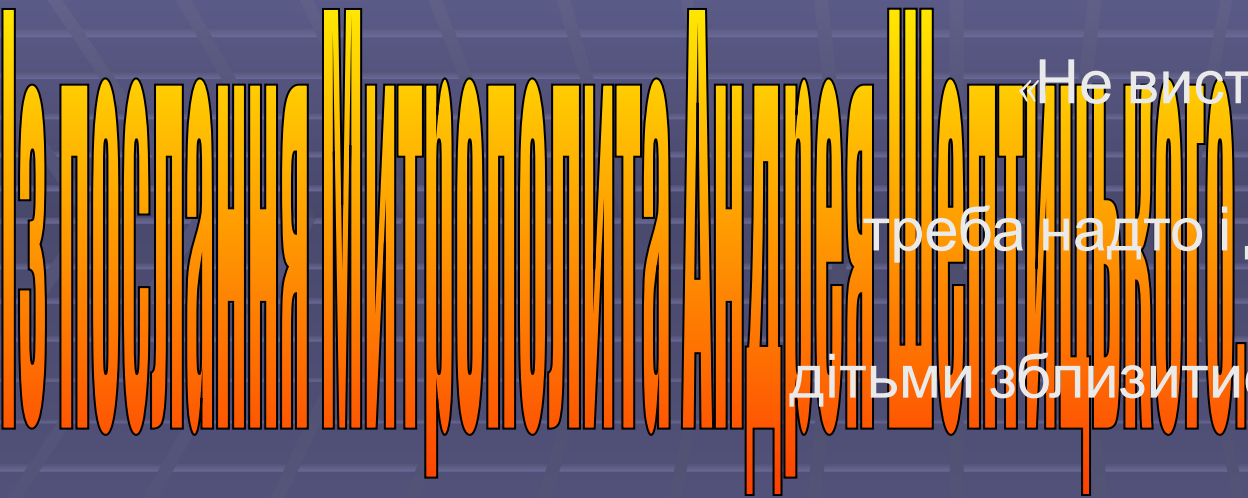
Знайдіть час на усміх – Він є музикою душі;

*Знайдіть час на милостиню – бо день короткий,
щоб бути самолюбом;*

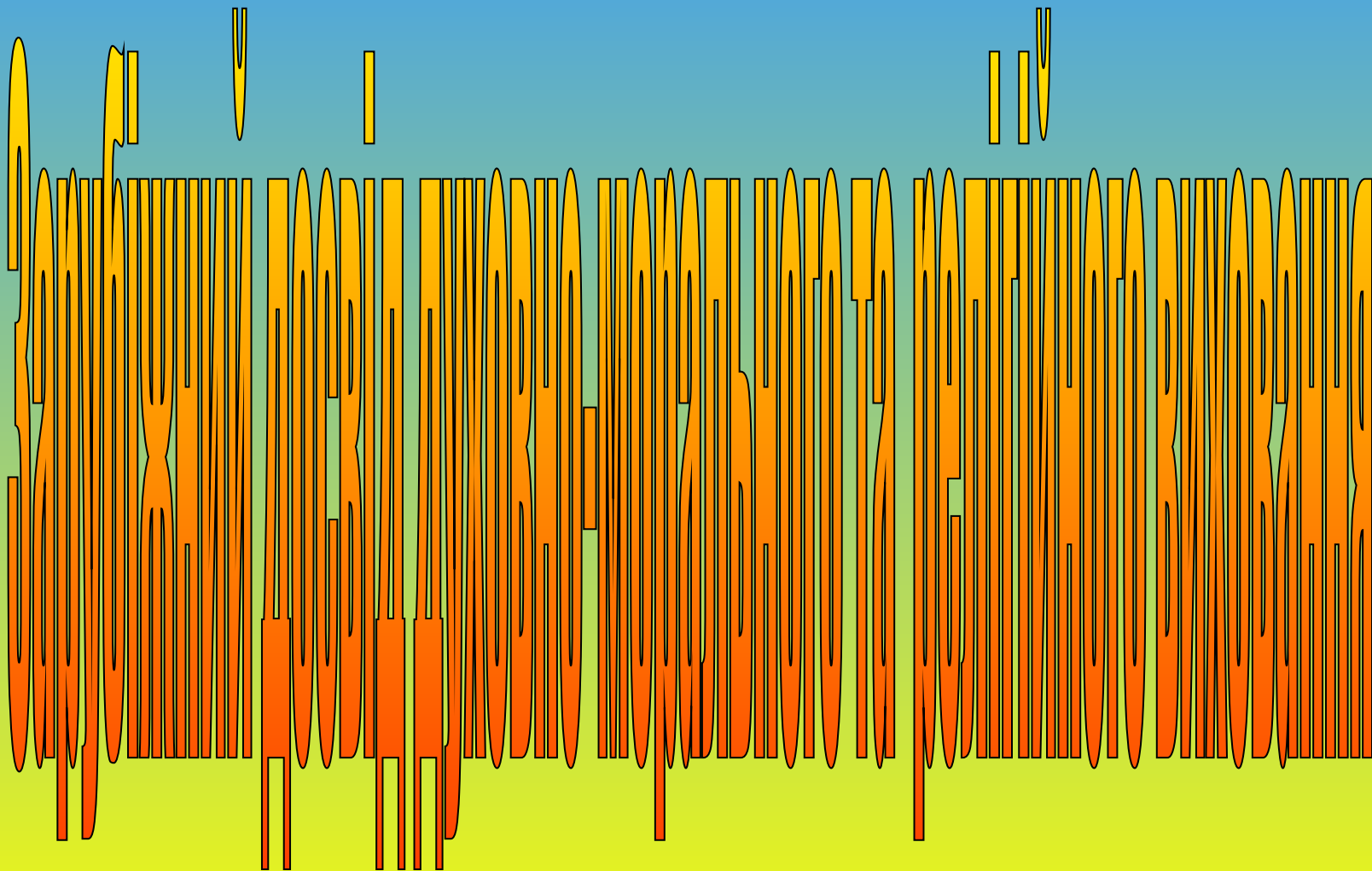
Знайдіть час на працю – Вона є ціною успіху;

Знайдіть час на милосердя – Воно є ключем до неба.

Роман Тванецький

«Не вистачить однак навчати і старанно навчати, треба надто і добре навчати. Треба уміти з дітьми зблизитися, стати хоч трохи до них подібними лагідністю, добротою, зичливістю. Треба любити дітей, любов їм дарувати і вибрати спосіб розмови з ними відповідний до способу мислення дітей і уживання висловів і порівнянь, наближених до уявлень дітей; а щоб зрозуміти це все зробити, треба над собою

ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ У ШКОЛАХ ЗАХОДУ

*Західна Європа і США – притягальні території для українців
Україна прагне інтегруватися до Європи
Європа і США накопичили значний досвід духовно-морального виховання*

Тут слід зазначити, що ставлення зарубіжних освітян до ролі релігії та релігійного виховання з точки його зору впровадження в програму загальноосвітньої державної школи не є однозначним у різних країнах Європи.

Аналіз духовно-морального виховання дає нам підстави зробити цілу низку висновків:

У цивілізованому суспільстві вихованням молоді займаються чотири інституції

- Сім'я
- Школа
- Громада
- Церква

◆ У школах більшості розвинених європейських держав релігійне виховання безперервно відбувається впродовж багатьох століть.

◆ Різні історико-політичні обставини в окремих країнах Європи спричинили різні підходи до релігійної освіти в школі.

◆ Сьогодні предмет, який призначений для релігійної освіти, має різні назви у різних країнах:

- **релігія** (Бельгія, Греція, Іспанія, Фінляндія),
- **навчання християнської моралі** (Данія),
- **основи релігії** (Австрія, Норвегія, Нідерланди),
- **релігійне навчання** (Швеція, Ісландія),
- **релігійне виховання** (Португалія, Великобританія, Німеччина),
- **релігія та етика** (Люксембург,
- **релігійні рухи** (Нідерланди, середня школа).

Характер ставлення освітян Європи до релігійної освіти в різних країнах можна визначити як:

- **пізнавально-енциклопедичний** (Нідерланди, Австрія, Швеція, Норвегія);
- **пізнавально-активний** (Португалія, Великобританія, Німеччина, Ірландія, Данія);
- **ігноруючий, або нейтральний** (Болгарія, Словенія, Румунія, Швейцарія, Франція).

Перші два підходи характерні для більшості економічно розвинутих європейських країн,
останній – країнам постсоціалістичного табору і деяким розвиненим країнам.

Вчителі дисциплін релігійного спрямування –

- фахівці з історії,
- соціальних предметів,
- громадянської освіти.

Мета релігійної освіти –

- ознайомити школярів з історією релігії як суспільного феномена,
- з різними релігіями у світі,
- історією та розвитком релігійних конфесій власної країни,
- роллю релігії в житті суспільства й людини.

Зміст і обсяг релігійної освіти в країнах Європи залежить від підтримки церкви державою

Великобританія – обов’язкове щоденне богослужіння для всіх школярів, крім тих випадків, коли батьки проти.

Іспанія – знання про релігійні вірування католицького спрямування.

Ісландія – вивчення історії різних релігій.

Франція, Бельгія, Швейцарія – державна школа офіційно відокремлена від релігії.

Проте компонент *історія релігій у європейській культурі* знайшов належне відображення в змісті предметів гуманітарного циклу.

У країнах **Східної Європи** релігійне виховання подекуди тільки починають впроваджувати, інтегруючи його в інші дисципліни.

Словенія – *релігія вивчається в рамках суспільного предмета “Етика та суспільство”*

Польща – у початкових школах *релігійне виховання впроваджується тільки за бажанням батьків* та їхньою згодою. У старших класах середніх шкіл релігія викладається не тільки за бажанням батьків, а й самих учнів після досягнення повноліття.

Хорватія – до 1995 року предмет *про релігійні знання* посів місце серед факультативних предметів поряд з етикою. З 1995-1996 рр., цей предмет було замінено етикою.

США. Яскравим прикладом еволюції у вихованні молоді на християнських цінностях є **Сполучені Штати Америки.** З ХУІІ століття і до 1960-х років ХХ століття виховання молоді у цій країні ґрунтувалось на християнських моральних цінностях, яке супроводжувалось молитвою та читанням Біблії.

Проте з **1962-1963** рр. під впливом нових суспільних тенденцій в країні молитва в школі та читання Біблії було визнано Верховним судом США неконституційним.

Гарячі дискусії в американській школі точилися навколо молитви, яка складалася з двадцяти двох слів.

У цій невеликій молитві говорилося:

”Всемогутній Господь, ми визнаємо нашу залежність від Тебе і просимо Твого благословення на нас, наших батьків і нашу державу”.

І ця молитва була заборонена в школі.

Одним з наслідків подібних заборон у США, ставріст аморальної поведінки серед молоді і населення в цілому.

США стали світовим лідером у самих незавидних сферах, а саме:

- за кількістю тяжких злочинів;
- за кількістю розлучень,
- за підлітковою вагітністю;
- за кількістю добровільних абортів;
- за числом випадків СНІДу;
- за рівнем нелегального вживання наркотиків;
- на першому місці у Західному світі за кількістю неписьменних.

Крім державних шкіл у європейських країнах та США релігія викладається

- у приватних школах
- у недільних школах, при церквах та монастирях, у приватних школах, при різноманітних релігійних організаціях.

Духовна криза нашого суспільства

Духовна криза нашого суспільства

Про необхідність духовності в Україні пише преса, цю проблему обговорюють працівники освіти. Духовність пов'язується з традиційною для України християнською вірою. Дуже складно відродити духовність, адже упродовж багатьох років в Україні здійснювалось атеїстичне виховання. А у нашому селі особливо важко: кордон поблизу, чисельні туристи, багато людей приїжджають на роботу з сусідніх сіл, райцентру – одним словом, чужаки, яких не хвилюють проблеми місцевих жителів, тим більше молоді. На кожному кроці тут бар або міні – бар, гартівня або просто крамниця чи будка. Чого може навчитися дитина біля таких закладів?

Саме духовність має відродити шляхетність, допомогти кожній людині стати людиною, а нації – нацією.

Для України духовно-моральне виховання сьогодні актуальне, як ніколи раніше

Духовно-моральна

криза

Сім'я. Сьогодні виховне значення сім'ї як традиційного осередку духовно-морального виховання, особистого захисту та добробуту дітей різко зменшується.

- Неповна,
- розкидана по світах,
- зайнята виживанням,
- під впливом алкоголю і наркотиків,
- некомпетентна у вихованні дітей

Школа. У сучасній педагогічній науці майже не обґрунтовуються шляхи виховання в кожній особистості вміння протистояти злу, аморальності.

- Похитнувся престиж учительської професії
- відсутня ефективна виховна концепція, спрямована на духовно-моральне виховання молоді.

Це приводить до того, що для **75%** сучасних середніх навчальних закладів, за оцінкою фахівців, характерний низький рівень моральних орієнтацій.

Церква. Незважаючи на зростаючу роль церкви, її вплив на виховання особистості ще недостатній.

Церква

- розділена,
- знекровлена братовбивчою боротьбою,
- втратила місіонерські традиції
- виховні та освітні традиції

Руйнівний вплив телебачення. Небаченого досі руйнівного характеру для людської психіки набрало телебачення, комп'ютерні ігри та Інтернет.

Збільшення числа носіїв шкідливих звичок. У зв'язку з вищесказаним, катастрофічними темпами зростає кількість молодих людей, що здійснюють аморальні вчинки і мають шкідливі звички, які сприяють руйнуванню їх здоров'я та здоров'я оточуючих.

Були зроблені висновки, що серед молоді

- поширюються настрої невпевненості в майбутньому,
- зростають настрої агресивного характеру,
- збільшується вживання тютюну, алкоголю та наркотиків.

72,8% опитаних батьків стурбовані збільшенням агресивності суджень, демонстративно-девіантної поведінки у школярів.

Опитані зазначили, що серед молоді:

- Збільшилося вживання тютюну - 78,9%;
- Зросло вживання алкоголю - 83,3%;
- Збільшилося вживання наркотичних речовин - 77,2%.

Таким чином, потрібна досить наполеглива робота щодо створення умов для зняття соціально-психологічного напруження у молодіжному середовищі.

Все більше педагогів та батьків звертаються до християнських моральних цінностей.

Так, наприклад, опитані батьки вважають, що вивчення предмета "Християнська етика" дозволить дітям вивчати та засвоювати морально-етичні цінності більш глибоко та ефективніше.

- Справа вивчення християнської етики дуже корисна, її потрібно поглиблювати - 74,6%;
- Потрібно вивчати думку батьків щодо їхньої згоди, у вивченні дітьми християнської етики у школі - 13,2%;
- Вважають, що це робити поки що недоцільно - 2,6%;
- Не можуть сказати однозначно - 6,1%.

Батьки-респонденти вважають, що вивчення дітьми предмету "Християнська етика" дозволить:

- Прилучитися дітям до загальнолюдських цінностей – 59,6%
- Дозволить дітям прилучитися до книги Життя – Біблії - 34,2%

Формування духовності особистості на основі християнських моральних цінностей

Формування духовності особистості на основі християнських моральних цінностей.

Основні поняття: духовність особистості; актуальність проблеми; відчуження учнівської молоді від норм моралі; християнські моральні цінності загальнолюдського значення; чесноти; християнська етика; "золоте правило" моральності; ідеал християнського виховання; абсолютна мораль.

Духовність – це складний психічний феномен самоусвідомлення особистості, внутрішнє сприймання, привласнення нею сфери, культури, її олюднення, вростання в неї та розуміння її як власного надбання.
Ольга Сухомлинська.

В останнє десятиліття дедалі більше політичних і культурних діячів, учителів, батьків звертаються до християнських моральних цінностей як найбільш стійких, універсальних, не підвладних політичній та ідеологічній кон'юктурі. Наше суспільство поступово підходить до визнання й опанування етичних основ християнства, від яких воно було штучно відлучене протягом багатьох десятиліть і до яких у більшості людей навіть було сформовано різко негативне ставлення.

У контексті нашої проблеми під духовністю розуміють внутрішній світ людини, її самосвідомість.

До моральних цінностей належать нормативні уявлення про добро і зло, справедливість, прекрасне й потворне, про призначення людини, людські ідеали. Вони лежать в основі всіх вчинків, діяльності людини, мають моральну значущість і впливають на суспільне життя.

Моральні цінності, уявлення, настанови є продуктом нашої історії та культури. Їх основу було закладено у I ст. нашої ери в зв'язку з розвитком християнства. Вони еволюціонували протягом віків разом із людством. Сталими моральними взірцями, канонами є також десять християнських заповідей. Кількість цінностей, які може сприйняти і усвідомити особистість, обмежена, а внутрішній світ дитини – своєрідний і багатий. Отже, мета педагогічного впливу полягає в прилученні дитини до тих християнських цінностей, які мають універсальне гуманістичне значення, абсолютний характер і, що найважливіше для виховання, позитивну спрямованість.

Мета формування духовності особистості конкретизується через систему таких завдань:

- пробудження в дітей бажання бути моральними;
- формування в учнів ставлення до християнських цінностей як до основи розвитку суспільно значущих рис і якостей особистості;
- формування в дітей та молоді моральної свідомості шляхом організації моральних стосунків дітей за допомогою включення їх у стихійну або спеціально організовану діяльність;
- формування в дітей розуміння сутнісних питань про сенс і мету життя людини та особистісного ставлення до них;
- формування в дітей та молоді моральної культури, толерантного ставлення до інших культур і традицій;

- розвиток в учнів чеснот і позитивних моральних якостей, спонукання їх до самовдосконалення.

Формування духовності на основі християнських моральних цінностей передбачає вироблення моральних вимог, що відкладаються в свідомості людини й суспільства у вигляді норм, принципів, ідеалів, понять тощо. Наступний крок – донесення цих вимог і пов'язаних із ними уявлень до свідомості людини для того, щоб вона могла спрямувати і контролювати свої дії, ставити моральні вимоги до інших людей та оцінювати їхні вчинки. Це завдання виконується за допомогою морального виховання, яке передбачає формування моральних переконань, нахилів, почуттів, звичок, стійких моральних якостей особистості, тобто загалом моральності. Моральні цінності безвідносно до історичних епох мають неперехідний характер, моральні вимоги передаються від покоління до покоління. Це стосується передусім норм регулювання відносин між людьми: настанов не красти, не вбивати, допомагати один одному, виконувати обіцянки, говорити правду тощо.

Серед християнських моральних цінностей загальнолюдського значення розрізняємо:

- головні людські цінності, що більшою чи меншою мірою визначають всі інші етичні цінності (життя, істина, добро, свобода);
- чесноти (справедливість, сміливість, правдивість, щирість, любов до ближнього, вірність, довіра, скромність, відданість);
- більш часткові моральні цінності (здатність ділитися з іншими своїми духовними надбаннями; любов, спрямована на ідеалізовану цінність іншої особистості). Цінності можна диференціювати й далі.

Християнська мораль в ідеалі проголосила рівність усіх людей незалежно від їх походження і становища. Крім старозавітних 10-ти заповідей Божих діалектика загальнолюдського в моралі втілена в Нагірній проповіді Ісуса Христа. Вона містить у собі зведення моральних ідеалів, які відображають багатовікові земні сподівання люства. Автор проповіді ушлявлює миролюбність, поступливість, негнівливність, доброту.

В цій же Нагірній проповіді знаходимо і таку високогуманну ідею: "Тож усе, чого тільки бажаєте, щоб чинили вам люди, те саме чиніть їм і ви.". Пізніше в етичній думці вона отримала назву "золотого правила" моральності. Виникнувши понад дві тисячі років тому згадана формула стала для людства подібною фамільній дорогоцінності, яка дбайливо передається з покоління в покоління і при цьому в незмінному вигляді: найрозвинутіше, найдосконаліше формулювання сьогодні має такий самий вигляд, який воно набуло до початку нашої ери. Як золото є загальним еквівалентом, що дозволяє зводити до одного знаменника різні валюти, так золоте правило моральності разом з ідеями добра, справедливості є загальним гуманістичним еквівалентом людських відносин.

Пройдений людством шлях доводить, що основним стрижнем, завдяки якому формується людська особистість, може бути лише вся сукупність ідеалів, що їх визначила й оберігає впродовж віків релігія. Ще Платон казав: "Незнання Бога є для держави найбільшим лихом, і хто підриває релігію, підриває з тим і основи суспільства".

Християнська мораль, утверджуючи людську гідність, любов до ближнього, як до самого себе, розвиває у суспільстві людяність, гуманність, що є основою високої культури, що підносить людину у її власних очах, облагороджує її наміри і бажання.

Серед методів і форм формування духовності є: ситуаційно-рольові ігри, аналіз соціальних ситуацій морально-етичного характеру, ігри драматизації, які дають дітям можливість предметно, безпосередньо й емоційно залучатися до ситуації морального вибору та морального пошуку.

Особливе місце у вихованні посідають такі форми й методи прилучення дітей до світу християнських цінностей, які передбачають поєднання за допомогою художньо-музичних образів традиційних форм роботи з художньою діяльністю самих дітей – живописом, ліпленням, декоративно-прикладним мистецтвом, музикуванням, драматизацією. Крім цих методів, доцільно використовувати й традиційні – бесіди, лекції, семінари, роботу з книгою. Одним з напрямів прилучення дітей до християнських цінностей може бути

краєзнавча та екскурсійна пошукова робота, в процесі якої діти ознайомлюються з досвідом і традиціями адаптації християнських моральних цінностей до культури рідного краю.

Обов'язок формування духовності особистості на основі християнських моральних цінностей покладається на освітні заклади, клуби різноманітні громадські центри, бібліотеки.

Велика роль відводиться батькам, які традиційно першими формують моральні орієнтації дитини на основі християнської етики та народної моралі.

Головним завданням кожного навчального закладу є всебічне розкриття дитячих природних талантів та обдарувань, виховання високоосвідченої, самодостатньої, глибокоморальної особистості, здатної до самореалізації в суспільстві.

Нові програми, підручники, використання комп'ютерної техніки на належному рівні утримують рівень освіти в Україні. Демократичні процеси, що відбуваються в країні, розвиток малого та середнього бізнесу помітно підняли рівень впевненості молоді в самореалізації.

Але, на жаль, за всіма цими позитивними процесами все помітнішою стає глибока моральна криза всього суспільства і молодого покоління зокрема.

Втрачено споконвічні християнські цінності.

Тому сьогодні гостро стоїть питання духовно-морального відродження української нації. І саме школа спроможна зробити вирішальні кроки у вихованні молодого покоління на кращих традиціях української християнської культури.

Педагогічний колектив школи вже багато років працює над проблемою духовного відродження, морального виховання.

Ми маємо за головну мету наповнити маленькі душі добротою, вірою, співчуттям, розважливістю, відповідальністю, принциповістю. Прагнемо виховати духовно розвинуту людину, тобто людину культурну, високоморальну. Ми розглядаємо духовність як прагнення і здатність людини до пізнання істини, добра, краси, любові, як ствердження у людській життєдіяльності загальнолюдських етичних та естетичних цінностей, усвідомлення себе частинкою загальної світобудови.

У сучасному жорстокому світі, на жаль, небагато прикладів, які б свідчили про духовність і високу моральність людей. У багатьох випадках нищівній критиці піддаються історичні постаті. Саме тому люди все більше повертаються до ідеалів вічних – християнських. І це є не дань моді, а насувна потреба повернення до історичних традицій, багатовікових надбань українського народу. Адже Біблійні заповіді це воістину ті підвалини, на яких має формуватись високоморальна особистість. Діти розширюють

свій кругозір, усвідомлюють первинне утвердження духовних та моральних цінностей у порівнянні з матеріальними. Розуміють, що релігія – не засіб для виліковування людських захворювань. Її мета – зробити людину людиною, вилікувати її від моральних та духовних недугів, які являються причиною всіх людських бід. Глибоке розуміння цих істин розкриває перед дітьми таїнство життя, розуміння своєї неповторності, свого особливого покликання

Діти відвідали історичні християнські святині м. Києва,

Львівщини,

Церковних піснеспівів вчать вихованці на заняттях гуртка духовної музики.

Учні отримують Боже благословення на початку навчального року і на Випускному вечорі. Щось невимовно величне і вражаюче спалахує в дитячих очах, коли вони підходять до вітара. І коли в цей час зустрічаєшся з їхнім поглядом, то мимоволі осяває думка, що не осквернять, не зрадять, не сплюндрують власного життя.

Наша школа виховує високодуховні гуманістичні засади молодшої особистості

ФОТОКОМПОЗИЦІЯ

Духовне життя в нашій країні

Наш улюблений
духовний куточок

Стенди у куточку
духовному розповідають про віру, надію, любов, піст, молитву, милостиню, Нагірну проповідь.

Образ - панно подарували школі батьки. Щопонеділка ми тут Молимося. Всі виховні Заходи проводимо тут.

Свято прощення

“Золоті Ворота тисячоліття”

Захід, приурочений 1020-річчю хрещення Русі.

Театралізоване свято «Різдвяна зірка»

Вчителі школи громадськість села – учасники всіх виховних заходів

Частими гостями школи є священники

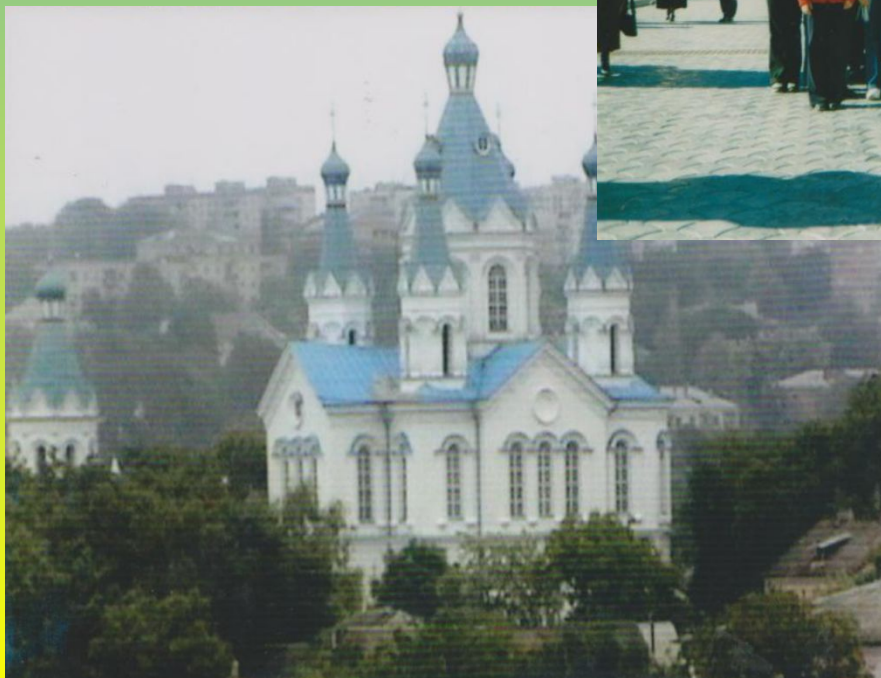
Уроки з основ християнської етики

Учні 7 класу
на уроці

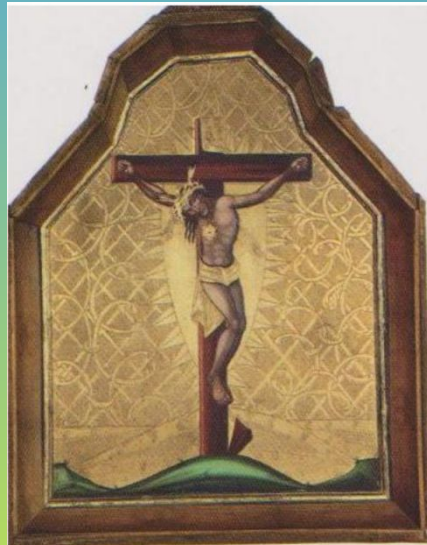
Мої вихованці люблять прогулювати стежками рідного краю, відвідуючи святі місця

Відвідали Олеський замок

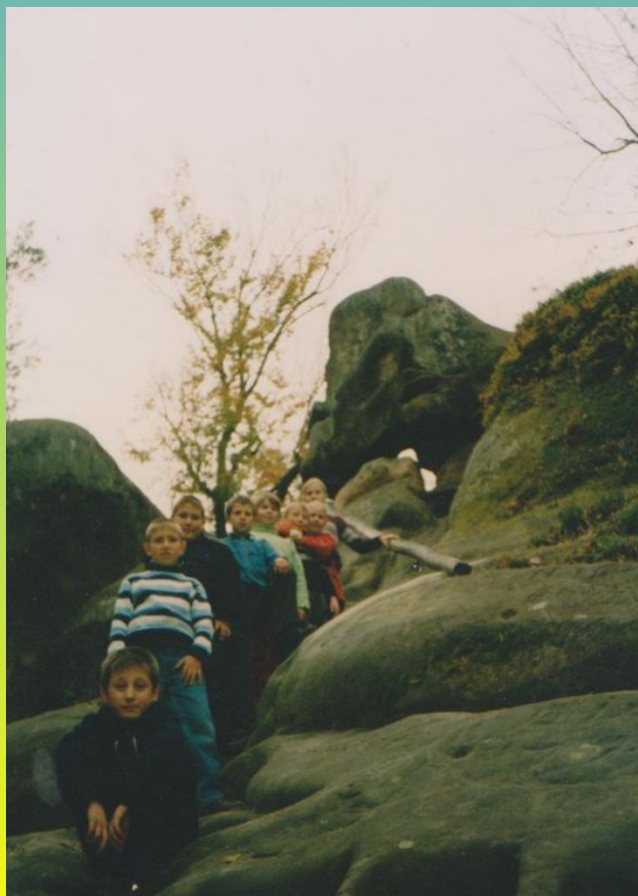
***Молилися в урочищі «Під Джубликом»
Іршавського району
(там дівчаткам об`явилася Богородиця).***

Чудотворний образ Розп'яття у Глинянах

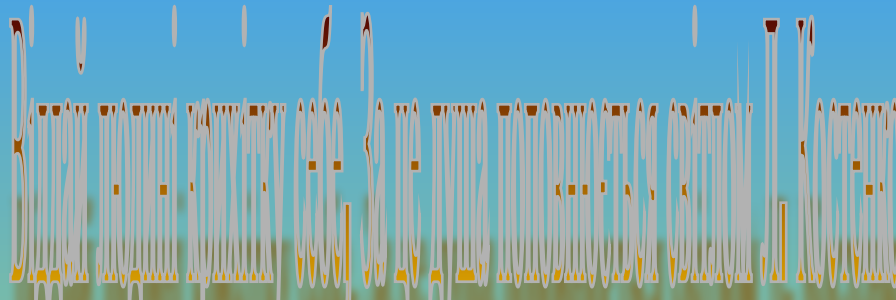

Подорожусьо Карпатами (Скеля Довбуша, водоспад Шиті, Чорний Черешон)

Цілком згодні з нею. Віддаючи, завжди поповнюєшся незримою енергією, що надає сили жити в цьому складному світі. Любимо життя, роботу, свою сім'ю, друзів. А все це разом надихає на творчість.

Вважаємо, що учитель має бути трохи романтиком, трохи фанатиком своєї справи, усією душею служити прекрасному. У нас є сила – дух, що запалює інші серця.

В наших руках виплекати справжню Людину, здатну творити, з високими помислами, красиву духовно, Людину, за якою майбутнє.

І якщо в цьому буде й наша часточка, ми будемо справді щасливими